

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni; Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{16}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 21. V Ljubljani, 15. novembra 1915. Letnik XXXII.

Obseg: Sosea Razumnika konjereja. — Varujte se ničvredne krme! — Rjavenje vina. — Slabo shajanje zimskega žita. — Obnovitev in poprava meja. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržna poročila. — Inserati.

Sosea Razumnika konjereja.

(Dalje.)

Naslednji dan je Jurij vstal precej bolj zgodaj kot navadno. Tudi sina je zbudil, da bi mu pomagal čistiti Lisca. Tako sta ga krtačila in štriglala, da se je menda še Lisca nekam čudno zdelo.

Kopita sta mu vestno oprala in namazala, grivo pa mu je spletel sin v umetne kitice.

Ko sta ga še dobro nakrmila, sta se odpravila z njim proti Zabukovju.

Preden se je pričelo mračiti, sta že bila doma.

Lisca sta prodala, namesto njega pa sta privedla s seboj kako poldrugo leto staro žrebe, ki je bilo močnih kosti, toda zelo shujšano. Kupila sta ga za 250 kron, cena pa je bila zato tako zmerja, ker je imelo žrebe nekatere napake na nogah.

Lisca sta prodala dobro, dobila sta zanj 850 kron.

Zadovoljno je Jurij na mizi zopet prešteval dobljeni denar, potem ga je pa spravil v vzidek v steni. Kupljeno žrebe je sin privezal na Liščevo mesto in mu nametal sena, ktereja je lačna žival slastno goltala.

Jurij je zadovoljno ogledoval novi prirastek ter je bil sklenjene kupčije zelo vesel.

Žrebe je menil še kako poldrugo leto rediti, potem pa ga začeti rabiti namesto stare kobile, katero bi potem brž prodal. Kum bi bil z njim potem lep par.

Kuma je seveda sedaj redno vsak dan vpregal, kajti zvršiti je bilo treba še vse jesensko delo, pozimi pa je hotel drvariti.

Sprva, dokler je bilo vreme še lepo in pota dobra, je šlo vse pogodu.

Prišlo pa je pozno jesensko deževje in ceste ter pota so bila tako blatna, da je žival komaj mogla gaziti.

Tedaj je pa tudi Jurij opazil, da je od Kuma vendarle res preveč zahteval. Sklenil je nekoliko milejše postopati z njim. Ko se vreme le ni hotelo izboljšati, ga ni silil k vožnji, ampak ga je pustil cel teden počivati v hlevu. Temu je počitek kaj dobro storil. Ako bi ga bil Jurij pustil celo zimo počivati, bi se bila stvar morda brez večje škode iztekla.

Najhujše se je pa imelo v kratkem zgoditi.

Nastalo je mrzlo vreme. Ceste in pota so bila zamrznjena. Tudi sneg je bil nalahno pobelil zemljo. Ravno pravi čas je bil za drvarenje. Jurij ni mogel več strpeti, in je odšel s konji in sinom v gozd. Vendar pa je sklenil Kuma kolikor mogoče čuvati. Zavzel si je, da ne bo preveč nakladal in, da bo kobilu nekoliko bolj priganjal k vožnji.

Po ravni cesti je Kum pač vozil prav lepo, v gozdu pa ni šlo tako gladko, ker takih potov ni bil vajen, pa tudi vsak trenutek se je pojavila kaka ovira, skala, korenina ali kaj podobnega. Ob takih ovirah se je voz zaustavljaj, in Kum je moral takrat še močnejše potegniti. Pa še vse bi bilo dobro, če bi ne bil Kum tako ognjevit in nestrpljiv. Ako voz ni zdrčal takoj dalje, se je z naglico in tako silo uprl in zapodil naprej, da je kar pokalo. Pri takem početju se je pa tudi stara kobilu vedno zelo utrudila.

Slednjič je Jurij le prispel s svojim precej naloženim vozom na glavno pot. Vožnja z gozda je bila živali zelo utrudila ter sta bili kljub mrazu popolnoma potni.

Dospevši domov, je spravil hitro živali v hlev, in ko ju je pozneje opazoval, je videl, da Kum prednjo

Če je sod velik in je torej treba žvepla več zažgati, zažgemo ga 2 do 3 krat, vselej samo po 3 trake. Torej na to, ko je vse žveplo v sodu pogorelo, začnemo vanj pretakati vino in ko je sod do vrha poln, ga zamašimo.

Pred pričetkom spomladi, torej meseca svečana ali sušca, pretočimo vino na ta način še enkrat.

Nekaj drugega je, če postane vino, ki smo ga dali v kozarec „na probo“, po preteku dveh dni bolj temne, rjave barve, ali pa če se celo zgosti in izloča rjavkasto, oziroma rjavordečkasto blato.

V tem slučaju je vino bolno in ga je treba močno zažveplati, da se ne pokvari.

Če postane vino v kozarcu le bolj temne, to je temnorumene ali rjavkaste barve, potem zadostuje, ako pri pretakanju zažgemo v sodu na vsakih 300 litrov en azbestni trak žvepla.

Ako pa se vino obenem zgosti in prične izločevati rjavkasto blato, obenem pa se prikažejo na površju vina neki mastni madeži, tedaj je v njem veliko škodljivih glivic, ki bi ga gotovo popolnoma pokvarile. Da se to ne zgodi, ga moramo močno zažveplati, to je vzeti na vsakih 100 do 150 l vina en azbestni trak žvepla.

Rjavenju podvrženo vino pa pretakamo vedno tako, da pride čim manj mogoče z zrakom v dotiko, torej najbolje iz soda v sod in s pomočjo vinske pumpe.

Kdor pa je zamudil vino žveplati pri pretakanju ali ga je žveplal premalo, tako da še ni stanovitno, ta naj mu dodane pozneje nekaj natrijevega bisulfita, kateri prašek žveplanje nadomesti. Na vsakih 100 litrov vina se vzame 3 do 5 g natrijevega bisulfita, ki se razmeša v kozarcu vode, nalije v sod in tam dobro premeša. Seveda je treba tudi bolno vino spomladi še enkrat pretočiti, pri tem pa le malo zažveplati, zlasti če je po prvem pretakanju in žveplanju že stanovitno.

Močno žveplano vino diši v pričetku po žveplu (žveplenem dvokisu) in povzroča, v večji meri zaužito, glavobol.

V nekaj tednih se pa ta duh zopet iz vina izkadi, oziroma v njem preostroji v drugo obliko, in tako iz vina izgine.

Zato moramo žveplano vino pustiti vsaj nekaj tednov (v prvem slučaju 14 dni, v drugem 4 tedne in v tretjem 6 tednov) ležati, preden ga nastavimo za prodajo.

To velja zlasti za gostilničarje, ki pri polnjenju vino žveplajo, kajti vinogradnik ga itak nadrobno letos ne bo prodajal.

Svetujem nujno vsakemu, ki ima z vinom opraviti, da se ravna po teh nasvetih, sicer zna imeti veliko škodo, ki bi pa bila posebno letos občutna, ker je vina malo in ima visoko ceno. Vinarški nadzornik Skalický.

Slabo shajanje zimskega žita.

Letos imamo zelo neugodno vreme za setev zimskega žita, tako da ne moremo z delom naprej. V novembru smo, pa še pšenica in ječmen nista v zemlji. Po nižjih legah, ki so bile poplavljenе, sploh še niso ljudje nič sejali, ker se zemlja ne more osušiti. Pa tudi po drugih legah je še dosti praznih njiv, ki čakajo obdelovanja in setve. Namesto, da bi se bilo žito že lepo obraslo, so njive še vedno paste in prazne.

Pa tudi po njivah, ki so se v zadnjem času obsejale, ne gane rast na nobeno stran. Pšenica in rž kažeta sicer kalí, ki pa ne morejo vun. Žito ždi in

miruje, ker mu mokro in hladno vreme ne dá rasti. V takih letih se je zlasti pri rži bati, da nam zatehni in onemore. Pa tudi pri pšenici, če bo izklila, bodo rastlince oslabiljene in bodo težko prenašale zimske neizgode. Le ugodna in dosti gorka jesen bi utegnila še pomagati, da se mlade rastline okrepe in popravijo. Če bo pa moča še kaj časa trajala ali pa če pade zgodnji sneg, potem se moramo opravičeno bati, da bo zimska strn trpela in da jo bo treba spomladi preorati.

Na mnogih njivah, ki so se v sili in detju obdelale, se tudi seme ni moglo dobro spraviti v zemljo, kar vidimo posebno pri pacasti ilovnati zemlji. Mnogo semena je obležalo na vrhu, ki bo šlo po zlu, ker ga bodo pozobale vrane ali ga bodo pa drugi škodljivci pokončali. Tudi na ta način bodo setve redke, priidelki pičili.

Da nam zimska setev tako slabo shaja in da utegne po zlu iti, to pripisujemo mokremu in hladnemu vremenu v jeseni in neugodni zimi. Novejše preiskave pa kažejo, da tiči pravi vzrok v neki glivici, ki se v takih neugodnih letih razvija na žitni strni in ki nastopi lahko že na kalečem semenu ali pa pozneje. Glivica sama pride v zemljo s semenom. Pri kalečem semenu povzroči, da ne more izkliti. In če nastopi pozneje na rastlinah, pa povzroči, da nam pod snegom segnijo. Ta glivica se imenuje snežna plesenj (Schneesimmel, Fusarium nivale) in jo je pri segniti strni lahko opaziti na značilnih pajčevini podobnih nitih, s katerimi so listi prepreženi. Proti tej glivični bolezni se je našlo sredstvo, ki se z uspehom uporablja na Nemškem, kjer je napravila ta bolezen pri rži že veliko škodo. To sredstvo je sublimat (živosrebrni klorid), ki se prodaja pod imenom „fuzariol“. Fuzariol je sive-zelenkast prah. V vodi se hitro raztopi in je silno strupen. Naročiti se ga more le proti oblastvenemu dovoljenju. Za 100 kg semena je treba le 20 gramov sublimata, ki se raztopi v 20 litrih vode. Posoda mora biti lesena. Seme je razgrniti na podu in pomešati z raztopino tako, da se med počasnim prilivanjem tekočine pridno meša. Vsako zrno mora biti dobro zmočeno. Ker je sublimat zelo strupen, je treba previdnosti. Reke in posodo je skrbno oprati. Namočeno seme ni za nobeno drugo rabo, ker je strupeno.

Fuzariol se rabi najbolj za rž. Rabi se pa tudi za namakanje pšeničnega semena, ki se s tem obvaruje baje tudi pred snetjo. Za letos je seveda vse prepozno, da bi se moglo namakati rž in pšenico s tem sredstvom in zato tudi ne bom kaj več o tem pisal. Pač pa bo treba, da bomo prihodnje leto delali poskušnje s takim namakanjem semena.

Za letos pa hočem opozoriti naše gospodarje na to, da naj opazujejo slabo shajanje letošnjih setev in da naj gledajo, če ne bo škodovala tudi pri nas ta glivica. Naj se pazi na to zlasti pri rži, in sicer na takih mestih, kjer je rž redko izišla. Spomladi naj se pa pregleda žito, ko sneg skopni, če ni napadeno od snežne plesni.

Zaradi slabe in zakasnele jesenske setve in zaradi slabega shajanja letošnje setve pa moramo biti pripravljeni, da bo treba spomladi morda eno in drugo strn preorati in obdelati s spomladnim žitom, da bo treba sejati več ovsa itd. Bog daj, da bi letošnje setve navzlic vsem neugodnostim sedanjega vremena srečno ušle vsaki poškodbi, ali za vsak slučaj je treba vendarle imeti potrebno seme pripravljeno.

Rohrman.

Obnovitev in poprava mejâ.

Dogodki na bojiščih, posebno naprava poljskih utrbo in vsled topniškega ognja nastale izpremembe zemeljske površine, vse to je zahtevalo, da se uvede preprosto in hitro postopanje za popravo mejâ. V to svrho je izšla posebna cesarska naredba kot novela k občnemu državljskemu zakoniku.

Poprej zelo negotovo razmerje med izvensporno popravo meje in tožbo zaradi motenja posesti, oziroma zaradi lastnine, je po novem pravu urejeno tako, da se posestne pravde, povzročene vsled mejnih sporov, združijo z izvenspornim postopanjem. Ako se pri kaki tožbi zaradi motenja posesti vidi, da je meja sporna, potem je treba uvesti ne posestno pravdo, ampak izvensporno postopanje za obnovitev in popravo meje. Predlog za uvedbo takega postopanja more v posestni pravdi staviti tudi toženec in tako povzročiti, da se sporno postopanje izpremeni v izvensporno. Izvensporno postopanje se torej izvrši tudi tedaj, če nastane spor o poteku meje ne šele ob priliki poiskusa obnoviti mejo, ampak je bila že naprej sporna. Tudi razdelitev tistega kosa zemlje, glede katerega se ne da ugotoviti niti mirno posestno stanje, bo v bodoče izvršil sodnik v izvenspornem postopanju.

Stroški za izvensporno popravo meje, ki je ugodna vsem sosedom, se porazdele med nje po meri njihove mejne črte, razen tedaj, ako bi se iz poteka obravnave videlo, da obnovitev ali poprava meje ni potrebna, ker meja ni sporna ali je zadostno zaznamovana ali ker so bili drugi mejaši pripravljeni obnoviti jo izvensodno. Stroške za zastopnika ima nositi vsaka stranka sama, kakor velja to načelo splošno za izvensporno postopanje. Ako pa je bila obravnava povzročena zaradi tega, ker se je motila mirna posest, mora sodnija stroške (tudi stroške zastopnika) popolnoma ali deloma naložiti tisti stranki, ki je povzročila pravdo.

Svrha teh izprememb dosedanjega prava obstoji torej v tem, vse spore glede meje poravnati na najbolj preprosti in najcenejši način, odpraviti mnogoštevilne drage pravde zaradi mejâ in posebno v onih krajih, ki trpe vsled vojske, zopet hitro napraviti red pri mejah.

Cesarska naredba z dne 22. julija 1915, o obnovitvi in popravi mejâ (druga delna novela k občnemu zakoniku) se glasi:

„Na podlagi državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867., drž. zak. št. 141., odrejam kakor sledi:

Člen I. Da se izpremene in dopolnijo določila občnega državljskega zakonika (o. d. z.) o obnovitvi in popravi mej, izdajo se naslednja določila:

§ 1.

O. d. z. § 850. dobi napis „Obnavljanje in popravljanje mej“ in se ima glasiti:

Ako so se mejna znamenja med dvema zemljiščema po kakršnihkoli okoliščinah tako pokvarila, da se je bati, da bi jih kar izpoznati ne bilo ali če se meje res ne dajo več spoznati ali če so sporne, ima vsak izmed sosedov pravico terjati sodnijsko obnovitev ali popravo meje. V ta namen je sosede povabiti k obravnavi v izvenspornem postopanju s pripombo, da se bo meja določila in zaznamovala, čeprav bi povabljeni izostali.

§ 2.

§ 851. o. d. z. se ima glasiti:

Ako se meje zares več spoznati ne dajo ali so sporne, ugotovijo se po zadnji mirni posesti. Ako se le-ta ne

da več dognati, ima sodišče po pravičnem preudarku razdeliti sporno površino.

Koliko ostane vsaki stranki pridržano, za svojo boljšo pravico potegniti se tožbenim potom, določa se posebej.

§ 3.

§ 853. o. d. z. se ima glasiti:

Stroške postopanja plačajo sosede po meri njihovih mejnih črt. Tisti, ki je stavil predlog, ima nositi stroške postopanja, če se v obravnavi pokaže, da obnovitev meje ali poprava meje ni bila potrebna, ker se je meja ni izpodbijala, ali se je dala zadosti izpoznati, ali ker so bili drugi udeleženci pripravljeni, mejo zaznamovati izvensodno. Kdor se da zastopati, mora nositi stroške za zastopstvo sam.

Če se je postopanje povzročilo s tem, da se je motila mirna posest, more sodišče stroške popolnoma ali deloma naložiti stranki, ki je začela spor.

§ 4.

Ako se meja ugotovi po § 851. o. d. z., ima sodišče istočasno izreči, ali presega vrednost sporne površine znesek sto kron. Če se to primeri, ostane vsaki stranki pridržano, potegniti se za svojo boljšo pravico potom tožbe.

Prizivi proti razsodbam sodnije druge stopnje v postopku za obnovitev in popravo mej niso dopustni.

§ 5.

Spredaj stoječa določila se ne uporabljajo na razprave o določitvi ali popravi mej, ki vsled vložitve prošnje ali tožbe že teko pri pristojni sodnji, še preden je stopila v veljavo ta cesarska naredba.

Člen II. Določila te cesarske naredbe stopijo v veljavo z dnem, ko se razglasijo. To cesarsko naredbo izvršiti se naroča Mojemu pravosodnemu ministru, in sicer dogovorno z udeleženi ministri.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na č. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalec“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalecu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrstijo med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pismeno, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinele na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalecu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčeve ime, ampak vedno le prištetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na poznejše došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalecu“, ampak le pismeno, če je pismu priložena 1 K v znakah kot prispevek k družbenemu pokojniškemu zakladu. Zbadne zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 128. Ali je res, da goveja živina, ki je prebolela kugo v gobcu in na parkljih, ne dobi več te bolezni? Pri nas je namreč glede tega razširjeno različno mnenje, in okrajni živinozdravnik zahteva v tistih hlevih, kjer se živali kugo prebolele, anake varnostne odredbe kakor za bleve, kjer še ni bilo kuge. (L. K. v L.)

Odgovor: Živinozdravnik ima popolnoma prav, kajti ni izključeno, da živina, ki je prebolela kugo v gobcu in na parkljih, zopet na tej bolezni ne oboli, da si ozdravela žival nekaj časa navadno za zopetno okuženje ni več tako dovzeta. Tako pridobljena nedovzetnost traja največkrat čez eno leto, a znane so izjeme, da se je enalist žival v kratkem času večkrat okužila. Znan je slučaj, da se je čreda prasičev 10 dni po ozdravljenju vnovič zopet okužila; ena krava je bila v teku enega leta celo trikrat okužena. Teleta

od krav, ki so prebolele kugo konci svoje brejosti, so včasih popolnoma nedovzetna za kugo.

Vprašanje 129. Ali svetujete krompir prodati po sedaj veljavnih cenah, ali pa ga hraniti in čakati s prodajo do pomladi, ko bodo cene višje? (A. L. v Ž.)

Odgovor: Sedanje cene za krompir so dovolj visoke in skoraj bolj kaže krompir sedaj prodati, kakor pa šele spomladi, kajti do takrat se krompir izsuši, ga veliko zgubi, in tudi prebiranje veliko stane, zato se z višjo ceno, ki bo pozneje veljala, prav nič ne pridobi. Ta naš nasvet je pa seveda neobvezen, ker je težko prerokovati, kaj še bo in zato naj vsak tako ravna, kakor se mu zdi najbolj primerno. Ker pa v mnogih krajih nočejo kmeti alci s krompirjem na dan, utegne v mestih krompirja primanjkovati, in se lahko pripeti, da oblasti naroče prisilno oddajo krompirja in v tem slučaju določijo nižjo ceno, kakor je sedaj veljavna, kar se je v nekaterih deželah že tudi zgodilo. Naša armada na laški fronti istotako potrebuje velike množine krompirja, in če jih ne bo izlepa dobiti, utegne vojaštvo krompir rekvirirati.

Vprašanje 130. Vsled ministrske odredbe se smejo teleta za klanje le z dovoljenjem prodati, in so si okrajna glavarstva pridržala pravico, dajati ta dovoljenja, ki jih je pa težko ali jih sploh ni dobiti. Posledica temu je, da moramo navzlic pomanjkanju krme rediti preveliko število telet in smo prisiljeni prodajati molzne krave, dasi mleka povsod primanjkuje. Posebno je težavno rediti voliče, kar ne gre brez otrobov, žita ali drugih močnih krmil, ki jih ni za nikako ceno dobiti. Ali bi ne bilo mogoče doseči, da bi županstva dobila pravico dajati dovoljenja za prodajo telet, ki veliko bolj poznajo gospodarske razmere posameznikov kakor okrajna glavarstva? (T. R. v G.)

Odgovor: Zvrševanje dotične naredbe, ki omejuje klanje telet, je z gospodarskega stališča neprimerno in zato so vse avstrijske glavne kmetijske korporacije, in torej tudi naša družba, zahtevale, da se naredba drugače, in sicer v prid kmetijstvu kakor prebivalstvu sploh, zvršuje. Iz ustnih sporočil smo doznali, da se ta naredba že v kratkem času razveljavi, oziroma tako preuredi, da ne bo oteževala gospodarjenja.

Vprašanje 131. Prasiček, kadar je jedel, je vedno stokal in se na zadnji nogi vsedal. V teku večih mesecev je pač nekoliko zrasel, a se ni nič zredil. Kakšna bolezen je to in kaj ji je vzrok? (J. Ž. v S.)

Odgovor: To je bolezen, ki se pri prasičih čestokrat dogaja in je posledica pokvarjenih prebavil v zvezi s prehlajenjem. Pokladanje premočne krme, ki ima v sebi preveč beljakovin, in preprih v hlevu, sta največkrat vzrok. Posebno nevarni so svinjaki, ki imajo špranje v tleh, skozi ktere piha mrzel zrak. Bolezen je dolgotrajna in težko ozdravljiva, zato je najbolje tako bolnega prasiča kmalu zaklati. Takim prasičem je pokladati lahko in naglo prebavljivo krmo, jih je varovati nadaljnjega prehlajenja ter jim je dati gorko ležišče. Boleče noge je parkrat na dan otreti z gorkim ribjim oljem.

Vprašanje 132. Je li res, da postanejo mladi prasiči glistavi, če se jih krmi s krompirjem in kako bi jim bilo krompir pokladati, da vendarle ne postanejo glistavi? Ali tudi veliki prasiči dobe gliste, odkod pridejo, kako se spozna glistavost in kako se ozdravi? (J. Ž. v S.)

Odgovor: Vsako živo bitje mora imeti svojega roditelja, ne more nastati iz kaj drugega in je torej domnevanje nezmisljivo, da bi prasič dobil gliste, če se mu krompir poklada. Prasič ima več vrst glist, a v poštev pride le glista, ki se imenuje orjaški praskač (*echinorhynchus gigas*). Ta glista živi v prasičevih tankih črevah ter se navadno šele takrat, in sicer

težko zaslediti, ko je navadno že prepozno. Glistavi prasiči so nemirni in čemerni, pokašljejejo in tulijo ter krivijo hrbet, ktera znamenja pa niso vselej zanesljiva. Praskač odlaga svoja jajčeca v prasičjih črevah, kjer se pa ne morejo razviti v novo žival. Jajčeca gredo od prasiča z blatom in pridejo z gnojem na polje, kjer jih pojedjo ličinke majnikovega hrušča. V ličinki se izleže mlad praskač in če prasič potem jedo take ličinke, se v njih črevah mlada živalca popolnoma razvije, postane zrela za razpelojevanje in naredi prasiča glistavega. Pokladanje sladke krme, kakor na pr. sladkorja, korenja itd. gliste odganja. Hitro učinkujoče sredstvo proti glistam je bencin ali pikrinovokislil kalij, ktera zdravila je pa rabiti le po navodilu veččega živinozdravnika.

Kmetijske novice.

V bolnici za živino (podkovska šola c. kr. kmetijske družbe kranjske) zopet ordinira vsak dan od devetih do enajstih dopoldne štabni živinozdravnik v p. gospod Knaflič ter se odslej vrši zdravljenje živali v istem obsegu kot prej.

Škodo, nastalo na nepremičninah vsled vojnih operacij povračuje vojaška oblast sama. Ker so se razni oškodovanci obračali namesto na poveljstvo krdele, ki je škodo napravilo ali pa na županstvo občine, v kateri je oškodovana nepremičnina, kar na druge oblasti, ki s tem nimajo posla in da se storjene škode tem prej poplačajo, zato je izdalo etapno poveljstvo 5. armade za postopanje pri zahtevah po odškodnini sledeča navodila: 1.) Prijavljeno škodo naj dotično vojaško krdele s sodelovanjem županstva takoj na lici me ta potem mirne poravnave uredi. Škodo, ki znaša nad 100 kron, mora odobriti 5. A. E. K. 2.) Če se poravnava ne da doseči, je škodo, če le mogoče, po dveh zapriseženih cenilcih, oziroma vsaj po dveh nepristranskih možeh dognati in s posebnim izkazom prijaviti politični oblasti. 3.) Ta potem te izkaze s sodelovanjem davčne oblasti pregleda. 4.) Če znaša napravljena škoda v eni občini več kakor 500 kron, jo je treba komisijonelno dognati. K tej komisiji je povabiti tudi kako v bližini se nahajajočo vojaško osebo s posredovanjem etapnega postajnega poveljstva. Na ta način pregledani izkazi se potem pošljejo c. in kr. 5. armadnemu etapnemu poveljstvu, ki nato oškodovanca prizna primerno odškodnino. 5.) Če se oškodovanec ne zadovolji s priznanimu odškodnino, stopijo v veljavo določila § 33. zakona o dajatvah za vojno z dne 26. decembra 1912, (drž. zakonika št. 236.) po katerih oškodovanec lahko svoje zahteve pisмено ali ustno naznani pristojnemu županstvu tekom šestih mesecev od dnava, ko je bilo v zmislu § 2. istega zakona razglašeno, da se je dolžnost vojaških dajatev končala. 6. Kdor poskusi dobiti odškodnino za škodo, ktere v resnici ni imel, ali kdor bi za že poravnano škodo še enkrat zahteval odškodnine, tistega se bo za poskušeno, oziroma zvršeno goljufijo kazensko zasledovalo. — Pri tej priliki opozarjamo na to, da je zakon o dajatvah za vojno izdala v slovenščini tudi c. kr. kmetijska družba z namenom, da se poznanje za naše sedanje razmere zelo važne postavbe kolikor mogoče razširi med ljudi, ker jih le to more pri vsakovrstnih dajatvah za vojno obvarovati raznih nepotrebnih skrbi in večjih neprilik.

Družbene vesti.

* **Udnina za leto 1916.** P. n. gg. družbene ude vlnudno opozarjamo, da smo vsled vojnih razmer poslali nabiralne pole za udnino za leto 1916. samo onim podružnicam, ki so izrecno zahtevale nabiralne pole za udnino. Vsem drugim udom, če so uvrščeni v kako podružnico ali ne, razpoš-

ljemo terjalna pisma s poštnimi položnicami, da vsak lahko svojo udnino pri najbližjemu poštenu uradu naravnost nakaže. (Ne zamenjajte družbeno poštno položnico, ki nosi številko 8.175, s kako drugo!) Udnino je najbolje takoj plačati, da se položnice ne založi in ker je tudi v družbeni pisarni sedaj lažje urediti zadeve udov, kakor ob Novem letu, ko se delo tako silno namnoži.

* **Sadno drevje za l. 1916.** Glasom sklepa družbene občenega zbora z dne 19. aprila 1915 ne dobijo udje spomladi iz družbene drevsnice več po štiri, ampak letno le po tri sadna drevesa. Drevesa se pripravijo le za one podružnice in ude, ki svojo udnino pravočasno plačajo. Na naročila po 15. februarju se ne moremo več ozirati. One podružnice, ki so brez načelnikov, naj naznani, komu naj pošljemo drevesa glede pravilne razdelitve. Zaradi pomanjkanja drevja nikakor ne moremo sprejemati naročila na večje število drevov proti plačilu.

Trtne škropilnice. Zaradi številnih vprašanj od strani vinogradnikov se sporoča, da se dobe trtne škropilnice le še toliko časa, dokler je v tvornicah še kaj zaloge in da se jih skoraj gotovo na spomlad ne bo več dobilo, ker se zaradi pomanjkanja kovin itd. nove škropilnice ne izdelujejo več. To velja tudi o raznih nadomestnih delih škropilnic iz bakra, medij, gumija itd. Vinogradnikom torej nujno priporočamo, da si potrebne škropilnice in njih dele takoj naroče, ker jih pozneje ne bo več dobili in ker gredo tudi cene vedno kvišku. Priljubljena in vsestransko priporočljiva škropilnica „Avstrija“ z novim, polnoškropčim razpršilnikom „Komet“ velja sedaj po tvorniški ceni 36 K loco Dunaj. Kdor jo želi naročiti, sporoči naj to takoj c. kr. vinarskemu nadzorniku B. Skalickýju v Rudolfovu in naj pošlje obenem tudi denar.

Krmila. Da se zaloge krmil kolikor mogoče dolgo ohrani, je treba v sedanjih težkih razmerah porabiti vse rastline in rastlinske dele, ki so dobri za krmljenje. Vsled velikih množin in velike redilne vrednosti, ki je podobna oni dobrega travniškega sena, bi se morala krompirjevka porabiti kot seno ali pa skisati. Krompirjevka se ne sme sveža pokladati. Krompirjevka ima trikratno redilno vrednost slame ozimnega žita (34 proti 11,5 vsebine škroba) in vsebuje 6,7 % prebavljivega surovega proteina, slama ozimnega žita pa samo 0,2 %. Seno iz zmrzle krompirjeve ima isto krmilno vrednost, kakor ono iz zelene, kar se je dokazalo z eksaktnimi poskusi na prežvekovalcih, ki so jih napravili v Nemčiji. Nadaljna prednost zmrzle krompirjeve obstoja v tem, da so listi, torej deli, imajo največ redilnih snovi, sprti in se vsled tega ne drobe tako lahko, kakor pri senu iz krompirjeve, ki je bila sveža požeta ali se je posušila.

Nabirajte kosti! Vsled vojnega stanja se v monarhiji vedno bolj čuti pomanjkanje fosfornatih umetnih gnojil, ker se surovina za izdelovanje mineralnega superfosfata, fosforit, sedaj ne more uvaževati. Druga surovina pa, ktere pridobivanje v vojski ni nič manjše, so kosti, iz katerih se izdeluje za kmetijstvo tako potrebna kostna moka in živalski superfosfat. S tem, da bi se izdelovala večja množina kostne moke, bi bilo možno nadomestiti inozemski fosforit in tako preprečiti, da bi se zmanjšal donos zemlje. Iz tega je razvidno, kake važnosti je za kmetijstvo poraba kostne moke, kako potrebno je torej nabiranje kosti in kako zelo je v prid vsakega posameznika, da po svojih močeh in nesebično sodeluje, ker se tako pespešuje za bodočino preskrba ljudstva z žitom in drugimi živili. Po deželi in manjših mestih so nabirali kosti navadno trgovci s cunjami in krošnjarji, ki so oddajali nabrane kosti trgovcem, ti pa zopet tvornicam, in sicer navadno potom „Cola“ družbe, Dunaj I., Fischhof št. 3, ki oskrbuje skoraj vso industrijo, ki se peča s pre-

delovanjem kosti, s surovinami. Vsled izrednih razmer pa sedaj primanjkuje teh potujočih trgovcev in je torej treba skrbeti na drug način za nabiranje kosti. Priporoča se, da občine same uredijo nabiranje kosti s tem, da ustanove nabiralnice, da nabira šolska deca kosti od hiše do hiše ali da posamezna gospodinjstva oddajo od časa do časa nabrane kosti, nabiralnicam. Pri nabiralnicah zbrane kosti, bi se potem prodale najbližjemu trgovcu s kmetijskimi pridelki. Imenovana „Cola“ družba bo na vprašanje rada imenovala najbližjega svojega agenta.

Diamalt se dobi v pločevinastih ročkah po 4 $\frac{1}{2}$ kg, ki stanejo po 8 K, dobe se pa sedaj tudi manjše ročke po 1 kg, ki stanejo 2 K (brez poštnine). Opozorjamo na spis „Diamalt, dober pripomoček pri peki“ v peti številki letošnjega „Kmetovalca“.

* **Antivita** v varstvo setev pšenice, turščice, graha, graščice, travnih in deteljnih, vrtnih in gozdnih semen vseh vrst pred poljskimi vranami, vrabeli, kokošmi, golobi, fazani itd. si je družba z ozirom na predstoječo setev ozimne zopet nabavila. Osminka kile v dvanajstih litrih vode raztopljenega antivita zadostuje za impregniranje 130 kg setve ter se razpošilja kot vzorec brez vrednosti. Glede uporabe antivita opozorjamo na spis „Odvračanje škode po vranah“ v „Kmetovalcu“ št. 2. z dne 15. marca 1914. Naroča naj se pravočasno pred časom setve, t. j. približno 15. februarja ali 15. septembra. Antivita se dobi v zaklopnih po 1 kg za 14 kron, $\frac{1}{2}$ kg za 7 kron 50 vin., $\frac{1}{4}$ kg za 4 krone, $\frac{1}{8}$ kg za 2 kroni 20 vin., 50 g za 1 krono 10 vin.

* Umetna gnojila:

Kalisuperfosfat po K 14—100 kg, pri celem vagonu franko na vsako postajo. Naročniki morajo vreče po možnosti sami vposlati, ter jih družba vzame po primerni ceni v račun. Kdor namerava izvršiti jesensko ali zimsko gnojenje, naj to gnojilo brez odloga naroči, ker ga ni več dosti na razpolaganje.

Kalijevo sol po K 14—100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 7 K. Kdor gnoji travnike s kostno moko, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Na oral je računati 200 kg kostne moke in 100 kg kalijeve soli.

Kajnit po 7 K 100 kg.

Kostno moko po K 25—100 kg z vrečo vred. Kostno moko je rabiti v zvezi s kalijevo soljo in s kajnitom.

Apneni dušik po K 32—sto kg iz Ljubljane. Družbi se je posrečilo dobiti še nekaj tega važnega dušičnatega gnojila, ki ga bo pozneje zelo težko dobiti, vsled česar more družba le takojšnjim naročbam ustreči. Oddaja se le v vrečah po 75 kg.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedih hitro in zanesljivo odstrani. — Napajalnike za teleta iz polnjene ploščevine oddaja družba po 10 K. Gumijevi seski so po 80 h. Mlečne cevi so po 80 h.

Klajno apno, 38—42 %, precipitirano (ne žgano) blago, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 30 h. V manjših množinah pa po 32 h kg. Za manjše pošiljate na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavojo, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. Opozorjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Sezamove in orehove oljate tropine so družbi pošle in jih tačasno ni mogoče nikomur več priskrbeti.

Živinske soli se sedaj sempatja na državnem kolidvoru pri oddajališču že dobi. To dobavljanje pa ni redno in družba sprejema zato naročila le brez obveznosti. Cena je K 8-60 za 100 kg, pri čemer sta všteta vozni list in oddajna pristojbina. Vreče naj naročniki sami pošljejo. Naročila se vrše proti povzetju. Ta živinska sol ni denaturirana kuhinjska bela, ampak zmleta, kamnita, rdeča sol.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe za l. 1914.

(Dalje in konec.)

Pred našimi očmi se ravnokar vrši najpomembnejši zgodovinski dogodek, ki ga človeštvo pozna, in orjaška vojna ne bo imela le političnih, ampak še v večji meri tudi velikanskih gospodarskih posledic. Že sedaj se v gospodarskem oziru vedno bolj razodeva nevdrljivost abstraktnih narodno-gospodarskih teorij, ki so operirale samo s pojmi in enako kakor kemiku ali fiziku, ki veljavo ali ničevost kaknega domnevanja z eksperimentom dožene, je in bo sedanja vojna kot vzgojiteljica z dejanskimi eksaktnimi preskusi, pokazala, da je kmetijska produkcija in da so njeni proizvajatelji, t. j. kmetovalci največja sila in opora vsake države. Po končani vojni, ki je pravična in torej opravičena, ker nam je bila zlobno vsiljena in iz ktere naša staroslavna habsburška monarhija nedvomno zmagonosno vziđe, pa se imamo z vso gotovostjo nadejati boljših časov za kmetijstvo, ki bo našlo vsled preskušnje v bojnem ognju tisto podporo, ki jo ne le zasluži, ampak po narejenih preskušnjah tudi mora zahtevati. Največji državnik naše zveste zaveznice Nemčije rajni knez Bismarck, kogar je pri njegovem delu vedno vodil pogled v bodočnost, je v svoji njemu lastni dalekovidnosti izrekel za nas kmetovalce velepomembno in resnično načelo: »Narod propada, čegar kmetijstvo propada! Če to resnično načelo variramo in rečemo: »Narod napreduje, čegar kmetijstvo napreduje«, najdemo predpisano smer bodočemu delovanju družbe, ki mora neprestano in neumorno delovati v prosep kmetijstva. Že vidimo kako prično vedno bolj in bolj nasprotniki nas agrarcev sedaj priznavati resničnost naših načel in mi agrarci se že danes veselimo velike zmage svojih načel. Ne prosimo, ampak zahtevamo dostojni prostor na solncu ne da bi se količjak hoteli postavljati v kako nasprotstvo z drugimi proizvajajočimi sloji, ker sami prav dobro vemo, da smo gospodarsko eden od drugega odvisni. Sedemletna vojna je bila povod, da se je spoznala velika važnost krepkega kmetijstva, zato da je velika avstrijska vladarica cesarica Marija Terezija ukazala ustanoviti našo kmetijsko družbo na Kranjskem; končane Napoleonove vojske so povzročile l. 1814. prepored naše družbe in sedaj, ko stojimo na pragu družbene 150 letnice, bo zopet zmagoslavno končana največja vojna, ki jo človeški rod pomni, prav gotovo dala družbi še večjo moč in veljavo. Kmetijska družba, kot zastopnica kranjskega kmetijstva, bo pa stopila na plan in bo skušala na podlagi najnovejših naravoslovnih izumov razbliniti presodke, da je kmetijstvo obrt, ki jo lahko vsak nepoklicanec vrši, ampak bo kazala, da je kmetijstvo težka tehniška znanost, ki se da uspešno in dobičkonosno negovati le na podlagi porabe vseh onih neštevilnih naravoslovnih zakonov, po katerih se vrši produkcija rastlin in živali.

Po naročilu družbenega glavnega odbora prosim slavni občni zbor vzeti to poročilo na znanje, in si drzno pristaviti sledeče: Če današnji družbeni občni zbor zboruje morda na višku razvoja sedanje svetovne vojne, govorim gotovo v imenu vseh udov naše družbe in vseh kmetovalcev, da mora vojna naša Avstrija z zvesto in udano pomočjo nas vseh srečno in zmagonosno prebiti in izrečeno željo, da se vrši prihodnje leto družbeni občni zbor v znamenju besedi, ki so se čule, ko se je rodil naš Izveličar in Odrašenik Mir ljudem na zemlji!

Poročilo g. cesarskega svetnika in družbenega ravnatelja Gustava Pirca je bilo soglasno odobreno in sprejeto med glasnim ploskanjem.

G. predsednik je nato izrekel toplo zahvalo vsemu osebju c. kr. kmetijske družbe, in posebej še g. ravnatelju za njegovo uspešno delovanje in prosep družbe in kranjskega kmetijstva.

Odbornik g. župnik Piber je omenil, da gre g. predsedniku še posebna zahvala ob njegovi 25letnici predsedovanja. Govoril je: »Dolžni smo, da izrazimo zahvalo predsedniku naše družbe gospodu komercialnemu svetniku, poslancu Povšetu, ki že 25 let kot predsednik in podpredsednik modro vodi družbo in jo je znal vedno tudi v težavnih časih voditi kmetijstvu v korist. Želim mu, da bi še mnogo let družbo tako uspešno vodil kot dosedaj.« (Ploskanje in pritrdjevanje.)

Slavljenec je nakratko odvrnil tole: »Zahvaljujem se za vse čestitke. Na večer mojih dni mi bo največja radost, ako postane kmetijski stan srečen in če živi v blagostanju.« Videti mu je bilo, da je močno ginjen.

Družbeni ravnatelj g. ces. svetnik Gustav Pirc je nato obrazložil družbeni račun za leto 1914., ki izkazuje K 5.239.836-47 dohodkov in ravnotoliko stroškov. V poslovanju l. 1914 je znašal primanjkljaj K 12.069-92, zato pa se je povečal pokojninski zaklad za družbene uslužbenca. Skupni promet je znašal K 10.479.673-94. Računski preglednik g. B. Skalický je prebral revizijsko poročilo, glasom kterega so se našli vsi računi v popolnem redu, nakar se je odobril račun za l. 1914. in proračun za l. 1916., ki vnaprej izkazuje K 545.000 dohodkov in K 550.000 stroškov, vsled česar bi bilo v l. 1916. kakih K 5.000 primanjkljaja, ki ga bo pokriti iz naprošene tozadevne državne podpore, če se v letu 1916. porvnejo zopet redne razmere.

Glasom § 18. družbenih pravil so morali izstopiti udje glavnega odbora gg. Oton baron Apfaltrern, graščak in deželni poslanec na Krizu; Jakob Jan, posestnik in župan v Gorjah; Alojzij Mihelčič, deželni poslanec in župan v Lokviah in Viljem Rohrman, ravnatelj kranjske kmetijske šole na Grmu, ker jim je potekla poslovna doba, a morejo zopet voljeni biti. Na predlog naj se isti zopet izvolijo, se je izvolitev istih soglasno potom vzklika zvršila.

Ces. svetnik Gustav Pirc je k 6. točki dnevnega reda predlagal naj se sklene občni zbor, da se bodo začeli z letom 1915. oddajala pri družbi svojim udom vsako leto namesto štirih le po tri sadna drevesca. To bi bilo storiti z ozirom, da se je že davno delo i. dr. tako močno podražilo in drevja po taki ceni ni več mogoče priskrbjevati. Ne glede na to pa je oddaja drevja tudi sicer silno težavna, ker je vsled visokega števila udov, ki dobivajo drevje, kaj težko zvršiti vse delo ob pravem času in da je zlasti razpošiljanje in pripravljanje za isto neverjetno veliko in zamudnega dela. Zaradi enakih težkoč so tožili tudi zastopniki onih podružnic, ki same priskrbujejo sadno drevje svojim članom iz podružničnih drevesnic. Na glasovanje dani predlog je bil sprejet in torej velja, da se bodo oddajala počenši z letom 1915. le po tri sadna drevesca onim udom, ki se za to pravočasno priglasijo in vplačajo kot dosedaj običajno udnino v znesku štirih kron.

Po g. župniku Texterju sprožena je bila debata kako bi bilo za prihodnost združiti razne kmetijske korporacije, podružnice, zadruge in drugo, da ne bi bilo potreba toliko raznostranskega dela tako rekoč za enoinisto stvar ter kako bi bilo vse to mogoče združiti v eno, da bi potem imela taka započeta tudi kak denar na razpolaganje. Debatu so se z zanimanjem udeležili gg. zastopniki raznih podružnic, kakor: župniki Škerjanec, Piber, Finžgar, ravnatelj deželne kmetijske šole Rohrman, ces. svetnik Pirc, komerc. svetnik Povše in drugi. Iz tega izšli predlog, naj se o tej zadevi še razmišlja in naj glavni odbor kaj odločilnega ukrene, je bil z odobravanjem sprejet. S tem je bil izrčan določeno dnevni red.

Občni zbor se je zaključil ob polni uri popoldne.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Mostah (p. Komenda) dne 21. novembra 1915 ob štirih popoldne pri načelniku v Žejah št. 12.

S P O R E D :

1. Pregled računov za leto 1914. in 1915.
2. Pobiranje udnine.
3. Slučajnosti.

Podružnica c. kr. kmetijske družbe kranjske
v Mostah, dne 11. novembra 1915.

Načelnništvo.